

Utbildningsdepartementet

Statens skolverk
106 20 Stockholm

Uppdrag att genomföra integrationsinsatser inom skolväsendet

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Statens skolverk att genomföra insatser för att öka måluppfyllelsen för elever med annat modersmål än svenska inom de obligatoriska skolformerna, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. I uppdraget ingår att utveckla och sprida information om ett särskilt kartläggningsmaterial som stödjer arbetet med att kartlägga de kunskaper som en nyanländ elev har när han eller hon kommer till den svenska skolan. Med en nyanländ elev avses i detta uppdrag ett barn eller en ungdom som har anlänt till Sverige och påbörjat sin utbildning här efter den tidpunkt då skolplikten inträder eller efter den tidpunkt då skolplikten skulle ha inträtt om eleven hade haft skolplikt. Vidare ingår i uppdraget att utveckla och sprida information om ett särskilt material som stödjer lärares arbete med att kontinuerligt bedöma nyanlända elevers kunskapsutveckling i svenska. I uppdraget ingår även att organisera kompetensutvecklingsinsatser för lärare och rektorer inom grundskolan och motsvarande skolformer samt inom gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Skolverket ska även ta fram och sprida informationsmaterial till elever och föräldrar om det fria skolvalet på olika språk.

Kartläggningsmaterialet ska stödja skolans arbete med att planera undervisningen för en nyanländ elev. Syftet med materialet är främst att utgöra underlag för bedömning av i vilken årskurs en nyanländ elev i grundskolan eller motsvarande skolformer bör placeras. I ett första steg ska kartläggningsmaterial tas fram för grundskolan. Detta material ska dock utformas så att det även kan användas som underlag vid kartläggning i gymnasial utbildning. I ett andra steg ska materialet anpassas för att kunna användas inom grundsärskolan och gymnasiesärskolan.

Bedömningsmaterialet i svenska ska stödja lärares arbete med att bedöma elevens språkutveckling och ge tydlig information till föräldrar och elever om hur långt eleven kommit i sin språkutveckling mot förstaspråksnivå.

Kompetensutvecklingsinsatserna ska dels rikta sig till lärare som är behöriga för den undervisning som de bedriver, dels till rektorer. Inriktningen på kompetensutvecklingen ska främst vara att stödja språkutvecklingen hos nyanlända elever eller elever med ett annat modersmål.

För den del av uppdraget som avser kartlägnings-, bedömnings- och informationsmaterial får Skolverket använda högst 20 500 000 kronor av det på statsbudgeten under utgiftsområde 16 för budgetåret 2013 uppförda anslaget *1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* anslagspost 9 Fördelas efter beslut av regeringen. Av dessa medel får högst 18 500 000 kronor användas för att ta fram och sprida information om kartlägningsmaterialet och bedömningsmaterialet. Högst 2 000 000 kronor får användas för att ta fram och sprida informationsmaterial om det fria skolvalet.

För den del av uppdraget som avser kompetensutvecklingsinsatser får Skolverket använda högst 11 900 000 kronor av det på statsbudgeten under utgiftsområde 16 för budgetåret 2013 uppförda anslaget *1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal* anslagspost 1.

Regeringen har för perioden 2014–2016 beräknat ytterligare 46 500 000 kronor för kartläggning och bedömningsmaterial, 42 900 000 kronor för kompetensutvecklingsinsatser samt 6 000 000 kronor för att ta fram och sprida information om det fria skolvalet. Uppdraget lämnas för 2014–2016 med förbehåll för att riksdagen anvisar medel för dessa ändamål. Totalt beräknas således 127 800 000 kronor under perioden 2013–2016 för dessa integrationsinsatser.

Skolverket ska löpande informera Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) om genomförandet av uppdragets olika delar. Uppdraget ska redovisas i årsredovisningarna för åren 2013–2016.

Skälen för regeringens beslut

Pågående uppdrag

Nyanlända elever har generellt sätt svårare att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i grundskolan. Endast 64 procent av dessa nådde behörighet till gymnasieskolans nationella program 2011. Det är framförallt de elever som har kommit sent till Sverige som har svårt att uppnå kravnivåerna. Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) har därför gett en utredare i uppdrag att utarbeta förslag på hur undervisningen för nyanlända elever kan förbättras (U2012:B). Regeringen har också givit Skolverket i uppdrag att stödja ett urval av grundskolor i utanförskapsområden under 2012–2014 (U2011/6863/S). Syftet med satsningen är att utarbeta pedagogiska metoder för att stärka elevernas kunskapsresultat.

Behovet av att kartlägga nyanlända elevers kunskaper

Enligt såväl skollagen (2010:800) som läroplanerna för respektive skolform t.ex. Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 framgår att det i utbildningen ska tas hänsyn till barns och elevers olika behov. Trots att elever som anländer sent till skolan har kortare tid på sig för att uppnå kunskapskraven, tar det alltför lång tid innan de får en undervisning som möter deras förutsättningar och behov.

En förutsättning för att kunna anpassa undervisningen efter den enskilda elevens behov är att skolan gör en kartläggning av vilka kunskaper eleven redan har när han eller hon kommer till skolan. Rapporter från såväl Skolverket som Skolinspektionen visar att det funnits brister i mottagandet av nyanlända elever och att skolorna upplever ett stort behov av stöd på detta område.¹

Att allt för få skolor på ett aktivt och medvetet sätt tar reda på vilken kunskapsnivå eleverna befinner sig på, förklaras med bristande språkkunskaper samt avsaknad av tolk och diagnosmaterial². Skolverket fick därför i maj 2012 i uppdrag att föreslå hur skolor kan stödjas i att kartlägga och följa upp nyanlända elevers kunskaper (U2012/2890/S). Uppdraget redovisades i november 2012. I redovisningen lämnade Skolverket bl. a förslag på hur ett kommande kartläggningsmaterial skulle kunna utformas.

Elever som påbörjar utbildningen senare än när skolgången i Sverige normalt startar kan ha en lång skolgång bakom sig och goda kunskaper i ämnena medan andra har bristande utbildningsbakgrund eller helt saknar tidigare skolgång. Samtidigt som det är väsentligt att bedömningen av elevens kunskaper är väl underbyggd kan detta inte få ta alltför lång tid och på så sätt hindra eleven från att komma vidare i sin kunskapsutveck-

¹ Skolverket (2011) Att främja nyanlända elevers kunskapsutveckling- med fokus på samverkan, organisation samt undervisningens utformning och innehåll.

Skolinspektionen (2009) Utbildning för nyanlända elever- rätten till en god utbildning i en trygg miljö.

² Skolinspektionen (2009) Utbildning för nyanlända elever- rätten till en god utbildning i en trygg miljö.

Sveriges Kommuner och Landsting (2010) Nyanlända elevers utbildning-Goda exempel från 10 kommuner.

ling. Ett kartläggningsmaterial bör därför inte vara allt för omfattande utan avgränsat till några väsentliga kunskapsområden. Materialet ska kunna användas som underlag för beslut om i vilken mån elevens behov bättre skulle kunna tillmötesgå i någon annan årskurs än vad elevens ålder motiverar samt ge information om vilket stöd eleven behöver för att nå kunskapskraven. Vidare bör ett nationellt kartläggningsmaterial vara möjligt att använda oberoende av hur man lokalt valt att organisera mottagandet av nyanlända elever. Det innebär även att materialet ska finnas tillgängligt på de största invandrar språken.

Behovet av bedömning av språkutvecklingen i svenska

Bristande kunskaper i svenska är det största hindret för att ta till sig den övriga undervisningen i skolan och för att kunna vara delaktig i samhället. En kontinuerlig uppföljning av elevernas kunskaper – framför allt i svenska – är också avgörande för att kunna utforma utbildningen efter de nyanlända elevernas individuella förutsättningar och behov. Eleven och elevens föräldrar behöver få tydlig information om på vilken språklig nivå eleven befinner sig. Kurs- och ämnesplanerna ger dock inte det stöd som lärare behöver för att bedöma språkkunskaperna hos elever som just påbörjat att tillägna sig det svenska språket. Därför behövs ett material som stödjer lärares arbete med att följa och stödja elevens språkutveckling över tid och som ger tydlig information till elever och föräldrar om hur långt eleven har kommit i sin utveckling mot förstaspråksnivå.

Behovet av kompetensutveckling för lärare och rektorer

Lärarnas kompetens är en av de viktigaste faktorerna för att åstadkomma goda skolresultat. Även rektorn har en mycket viktig roll för att skapa goda förutsättningar för elevernas kunskapsutveckling. Det gäller inte minst för att tillgodose behoven hos nyanlända elever eller elever med annat modersmål än svenska. Alla som undervisar nyanlända elever måste ha kännedom om hur undervisning kan bedrivas för dem som inte har svenska som modersmål. Tillgången på personal med adekvat kompetens är dock bristfällig. Nyanlända elevers andraspråksinläring handhas inte alltid av lärare med specialistkompetens i svenska som andraspråk. Ännu större brister finns när det gäller den generella kompetensen i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i ämnesundervisningen³. Många kommuner och skolor har dessutom svårt att hitta flexibla lösningar och val av organisation och arbetssätt styrs allt för ofta av andra hänsyn än rent pedagogiska.

Inom lärarlyftet ges behörighetsgivande kurser i svenska som andraspråk för lärare som undervisar i detta ämne men som saknar behörighet. Utöver detta finns det behov av att lärare som undervisar i svenska har

³ Vetenskapsrådet (2010) Nyanlända och lärande – En forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan.

kunskap om vad det innebär att lära sig ett nytt språk, hur andraspråksinläring går till och vilka förutsättningar som är nödvändiga för en gynnsam språkutveckling. Lärare som undervisar i andra ämnen behöver ha grundläggande kunskaper om språk- och kunskapsutvecklande arbetsätt i ämnesundervisningen. Även rektorn behöver ha kunskap om hur organisationen kan ge förutsättningar för att nyanlända elever och elever med annat modersmål får en god språk-, läs-, skriv- och kunskapsutveckling.

Behovet av information om det fria skolvalet

Undersökningar visar att nyanlända elever och elever i utanförskapsområden i mindre utsträckning än andra elever utnyttjar de fördelar som det fria skolvalet medför. Dessutom är kunskapen hos dessa elever och deras föräldrar jämförelsevis låg vad gäller rättigheter och skyldigheter i skolan. För att kunna dra nytta av de möjligheter som valfriheten i skolan ger, krävs att eleverna och deras föräldrar känner till dessa. Det finns därför ett behov av ett informationsmaterial om det fria skolvalet till elever och föräldrar på olika språk. Informationsmaterialet bör vara utformat så att elever och föräldrar får en god överblick över vilka olika skolor och utbildningsvägar som finns i det svenska utbildningssystemet och särskilt uppmärksamma att det finns möjligheter att fritt välja bland detta utbud av skolor. Ett sådant material kan utgöra ett bra underlag för sådan vägledning som studie- och yrkesvägledare ansvarar för.

Andra insatser

Mot bakgrund av det som beskrivits ovan har regeringen i budgetpropositionen för 2013 presenterat en satsning på integration i skolväsendet. Utöver de insatser som ingår i detta uppdrag har riksdagen, som en del i arbetet med att stärka nyanlända elevers resultat, beslutat om medel till ett riktat statsbidrag för en försöksverksamhet med utökad undervisningstid för nyanlända elever i grundskolan i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1, utg. omr. 16). För 2013 kommer 15 miljoner kronor att avsättas till detta ändamål. Under 2014–2016 beräknas statsbidraget uppgå till 30 miljoner kronor årligen. Försöksverksamheten ska utvärderas för att tillsammans med resultaten från satsningen på skolor i utanförskapsområden och utredningen om nyanlända elevers kunskapsresultat ligga till grund för insatser på detta område.

På regeringens vägnar

Jan Björklund

Ulrika Lundqvist

Kopia till

Finansdepartementet, budgetavdelningen
Statens skolinspektion
Specialpedagogiska skolmyndigheten